

zgodovina filmskega organiziranja

Lucija Šiftar

Lokomotiva Berta

Pogled v zgodovino – 45 let od ustanovitve amaterskega filmskega društva Minifilm Ljubljana

Filmski klub Minifilm Ljubljana je začel delovati konec leta 1970, v obdobju, ko je na območju Slovenije dobesedno mrgolelo amaterskih filmskih in foto klubov. Njihova krovna organizacija, tedanja Foto kino zveza, jih je združevala okrog 130, z nekaj manj kot 6000 člani, pri čemer lahko o številu tistih, ki so se s filmom ukvarjali neorganizirano, le ugibamo.

Da bi lažje ponazorili, kako popularno je bilo takrat ljubiteljsko kulturno in umetniško ustvarjanje, ostanimo za uvod še nekaj časa pri številkah: v Zvezi kulturnih organizacij Slovenije je bilo leta 1976 skupno 695 društev, od tega 106 delavsko-prosvetnih društev Svoboda, 144 kulturno-umetniških društev, 118 kulturno-prosvetnih društev, 203 prosvetna društva, 45 mladinskih kulturno-umetniških društev, 79 pionirskih kulturno-umetniških

društev, poleg teh pa še 271 samostojnih kulturno-umetniških skupin. Vseh aktivnih članov v teh društvih in skupinah je bilo kar 55.366.

V obdobju filmskega ustvarjanja željnih ljubiteljev sta iz preostankov neformalnega filmskega združenja Odsev konec leta 1970 ustanovila Filmsko društvo Minifilm Ljubljana sošolca iz srednje tehnične šole, Vasja Herbst in Miro Kermelj, oba navdušena za film in oba polna idej. Brez denarja in brez prostorov (lastnih dejansko niso imeli nikoli) so začeli s filmsko dejavnostjo, ki ni zajemala zgolj najema dvoran in prikazovanja filmov, ampak se je resno zavzemala za filmsko vzgojo in samostojno ustvarjala kratke filme.

Smernice delovanja Minifilma so se že od začetka nagibale v dve smeri. Prva je bila izobraževanje. Filmske avtorje

in mentorje so po izobraževalnem programu izpopolnjevali na področju vseh faz nastajanja filma in jih hkrati urili v spoznavanju poetike filma, sodobne filmske govornice in njenih estetskih tokov.

Društvo je svoje izobraževalno delo jemalo zelo resno in tako k njemu tudi pristopalo. Člani, ki so se želeli izučiti filmske obrti, so snemali t. i. študijske filme. Ti so se delili na začetniške in nadaljevalne. Začetniški so smeli biti dolžine od ene do treh minut, posneti pa so morali biti po predpisani ali lastni (a odobreni) temi na črno-bel osemmilimetrski ali superosemmilimetrski trak. Nadaljevalni študijski film se je razlikoval le po dolžini (ta je bila že zajetnih osem do deset minut), tema pa je morala biti lastna (a prav tako kot za začetno raven odobrena s strani društva).

Čokolada za babico

Prijateljstvo v nesreči

Lokomotiva Berta

Študijske in vse ostale filme so prikazovali na klubskih srečanjih, ki so potekala enkrat letno in bila neke vrste interni festival oziroma so imela tekmovalni značaj. Ogledom filmov je sledil kritiški pogovor med avtorji. Najboljši so prejeli standardno plaketo Ljudske tehnike, plaketo Janeza Puharja. Člani, ki so na rednih klubskih srečanjih s svojimi filmi prejeli zadostno število točk in naredili izpit, so pridobili naziv kinoamater. Da je šlo zares, pove podatek, da sta bili v komisiji, ki je ocenjevala filme, tudi takratni filmski kritičarki Mirjana Borčič in Miša Grčar.

Najboljši izdelki posameznega leta so bili prikazani še enkrat, na posebnem večeru, imenovanem Filmski trenutek Minifilma.

Druga pomembna dejavnost oziroma smernica delovanja društva so bili filmski večeri. Društvo jih je prirejalo v Klubu delegatov na Puharjevi ulici v Ljubljani. Programska usmerjenost Minifilma je bila pestra in kakovostna, verjetno najzanimivejši za obiskovalce pa je bil kratki film, ki ga niso mogli videti drugje kot na festivalih. Predvajali pa so tudi angažirana dela Krsta Papiča in Rudolfa Sremca, filme, ki si jih takrat ni upal predvajati nihče drug. Na filmskih večerih so sodelovali tudi avtorji, ki so se z obiskovalci radi pogovarjali o svoji ustvarjalnosti.

Dejavnost, ki je prerasla golo zanesenjaštvo in prešla v resno in disciplinirano angažiranost, je prav gotovo zaslužila pozornost – občinstva, filmskih delavcev, filmskih avtorjev in navsezadnje organizacij, ki so jim pomagale. Občinstvo so bili predvsem

mladi ljudje; beležili so kakšnih štirideset rednih obiskovalcev, to, da so shranili njihove naslove, kamor so jim kasneje pošiljali vabila na filmske večere, pa je bila že prava mala marketinška kampanja. Pozneje, ko so pripravili dolgoročen filmski program, ki je bil znan že mnogo prej, tovrstna aktivnost ni bila več potrebna.

Veliko zanimanje za filmske večere so kazali vzgojno-varstveni zavodi in ljubljanska društva prijateljev mladine. Minifilm je namreč posebno pozornost namenjal snemanju igranih otroških in mladinskih filmov, kar se danes v duhu zgodovinske odmaknjenosti kaže kot daleč najpomembnejša dejavnost. Med letoma 1973 in 1984 so jih skupaj posneli kar enajst (**Dedek Mraz za vas otroci, Dedek Mraz prihaja, Alenka sanja o Dedku Mrazu, Pogled v svet živali, Čokolada za babico, Cirkus, Triglavska roža, Lokomotiva Berta, Prijatelji Dedka Mraza – nakup daril v Nami ...**). Vse te filme si je ogledalo okrog 90.000 otrok iz Ljubljane, Celja, Maribora, Kopra in še nekaterih krajev po Sloveniji; tistih krajev, kamor so mini filmske ekipe, sestavljene iz po dveh članov društva, v svojem prostem času potovale s projektorjem, platnom in trakom. Da so otrokom vrteli filme, je bil njihov prispevek društvu. Na tem mestu je društvo torej imelo družbeno pomembno vlogo. Otrokom so približevali filmsko umetnost in jih bogatili s primernim filmskim programom, k sodelovanju pa so pritegnili tudi nekaj pedagoških delavcev.

Otroške in mladinske filme za vzgojno-varstvene zavode in šole je snemala (tudi pripravljala filmske cikle in pogovore

ob njih) klubska *sekcija za vzgojni in poučni film*. Sekcija je bila iskana predvsem ob proslavah Dedka Mraza.

Za te aktivnosti so člani društva žrtvovali svoj prosti čas vse do leta 1989, ko je filmske trakove počasi začela nadomeščati video tehnologija; takrat so tudi minifilmarji pričeli razmišljati o tem, da bi svoje filme presneli na videokasete.

Sinopsise in scenarije za otroške in mladinske filme so izbirali kar s klubskimi natečaji, še pomembnejše pa je morda to, da so ob predvajanjih opazili tudi veliko zanimanje otrok za filmsko delo. Tudi sami minifilmarji so bili mladi, stari med 15 in 30 let.

Pravcate male uspešnice so bili filmi *Čokolada za babico, Pogled v svet živali in Dedek Mraz za vas otroci*. *Čokolada za babico*, profesionalni filmski izdelek, posnet s filmsko ekipo, je imel kar 109 predvajanj in več kot 12.000 ogledov. Film *Pogled v svet živali*, ki je na festivalu otroških filmov v Ljubljani leta 1979 dobil priznanje za film, ki se najbolj približa otrokom, je imel 19.300 gledalcev, film *Dedek Mraz za vas otroci* pa je sploh prvi barvni slovenski film o Dedku Mrazu. Projekcijam je sledil prihod »pravega« Dedka Mraza. Sredstva za realizacijo filma, ki je otroke navdušil, so prispevala podjetja Nama, Žito in Jugobanka.

Finančne težave so pogosto premagovali z zavzetostjo in navdušenjem. Njihovo delo ni bilo nikoli plačano (razen za filme po naročilu), stroške, ki so jih imeli s projekcijami, snemanji, najemi dvoran in ostalim so pogosto plačevali domala z računalcem v roki. Kasneje

Triglavsko rožo

Spoznanje

sta jih financirali Ljudska tehnika in Kulturna skupnost, posebno uslugo jim je delal Klub poslancev, ki jim je najem dvorane zaračunal po *amaterski* ceni (trideset dinarjev). Nekaj denarja so dobili tudi od lastne dejavnosti (sekcija Super-16 je snemala filme po naročilu), članarin in prodanih vstopnic za filmske večere. Kljub večletni želji klub nikoli ni dobil svojih prostorov. Še ena zanimivost: leta 1973 je vstopnica za kinopredstavo amaterskih filmov imela ceno tri dinarje.

Nagrade, pohvale in priznanja z vseh festivalov je domala nemogoče prešteti. Dolgoletnemu predsedniku Vasji Herbstu pa je ostal najmočnejše v spominu festival UNICA, na katerega niso bili sprejeti. Kino zveza Jugoslavije je leta 1970 avtorjema filma namreč poslala takle posebej zanimiv odgovor: »... Vaš film je že pregledan in s strani selektorja ocenjen kot zelo dober. Z ozirom na scene s črnci pa selektor meni, da vašega filma **Živimo za jutri** (1969) na ta festival ne pošlje. Glede na to, da se ta odvija v Tuniziji, bi ga gledalci lahko narobe razumeli ...« Režiserja napačnega filma sta bila Vasja Herbst in Miro Kermelj.

A če bi zgolj na podlagi vseh ohranjenih zapisov in števila filmov, ki so jih posneli (okrog 10 na leto), sklepali, da je bil amaterski film zelo popularen, bi se vseeno nekoliko prenašli. Minifilmariji so filmske večere prirejali zaradi popularizacije amaterskega filma, ki je – po njihovih besedah – običajno ostajal zaprt v okviru festivalov. Leta 1971 je Sandi Videmšek na vprašanje o tem, kakšno je njegovo mnenje o amaterskem filmu pri nas, odgovoril takole: »Amaterski film mora priti v širšo javnost, kajti opažamo, da je

filmski amaterizem pri nas preveč zaprt, premalo filmov lahko vidimo. Amaterjem je treba dati možnost za projekcije filmov v dvoranah, in to ne samo nekajkrat na leto v času festivalov. Čeprav amaterji delamo bolj zase, se izpovedujemo, bi svoja dela radi pokazali širšemu občinstvu.« A nekaj velja zagotovo: amaterski film je bil v 70. in 80. letih vsekakor bolj spoštovan kot danes.

Da je – vsaj v izobraževalnem smislu – res imel velik pomen, je razvidno iz dejstva, da so sprva kot filmski amaterji delovali avtorji, ki so kasneje postali znani filmski ustvarjalci na področju vse Jugoslavije, amaterski film pa je bil njihova prva filmska šola. Med Slovenci, ki so prešli v profesionalno filmsko oziroma televizijsko ustvarjanje, so svojo filmsko oziroma televizijsko pot v Minifilmu Ljubljana začeli ali v njem v nekem obdobju delovali denimo Rudi Križanič (montažer), Boris Pavlin, Sandi Videmšek (snemalec), Jože Perko (snemalec), Jože Pečko (novinar), Slavko Hren (režiser), Marko Žgajnar (snemalec) in igralec Marko Okorn. Perko in Pečko sta klubu prinesla ugled z večkrat nagrajenima filmoma **Prodov šelest** (1973) in **Cankarjanstvo je bilo** (1973; nagrajen desetkrat), kot zanimivost pa naj povemo, da je bila članica društva tudi televizijska Miša Molk.

Ustvarjalni vrh društva Minifilm pa nedvomno predstavlja film **Lokomotiva Berta** (1980). V teh dneh mineva natanko 35 let od prve projekcije. Posneli so ga s profesionalno filmsko ekipo. Po zgodbi Vitana Mala je scenarij napisal Miro Pribela, režiral ga je Slavko Hren, posnel, zmontiral in glasbeno opremil Janez Peče, med igralci pa

najdemo Jožeta Zupana, Andreja Kurenta, Igorja Šterka, Štefana Loziča, Marka Stančina in učence OŠ Franceta Bevka iz Ljubljane.

Minifilm je bil ambiciozen klub, ki je na področju kulture filma prispeval veliko. Iz številnih časopisnih prispevkov tako razberemo različne zanimivosti: da so si želeli sodelovanja z RTV Slovenijo, da so leta 1972 z Viba filmom priredili Večer novih slovenskih kratkih filmov, poskušali so z **Izseljenskim obzornikom** (1969; posneta je bila ena epizoda), ki bi rojakom na tujem prikazoval značilne dogodke v Sloveniji v nekem obdobju, želeli so posneti celovečerni igrani film in imeli željo predvajati svoje filme v Avditoriju Portorož. Društvo je v teku približno devetnajstih let delovanja uredilo foto-filmski laboratorij, ustanovilo strokovno knjižnico in Filmski studio Minifilm, organiziralo izlete, strokovne ekskurzije, najrazličnejše predstavitve, povezovali so se z ostalimi kinoamaterji in filmskimi organizacijami in z njimi izmenjevali filme. Za ambiciozno delo jim je ob desetletnici delovanja Mestna zveza organizacij za tehnično kulturo podelila srebrno plaketo Borisa Kidriča.

Naj zaključim prispevek s prijaznimi besedami Miše Grčar, zapisanimi v Delu 26. 5. 1973: »Ta ljubezniva filmska dejavnost, ki je preživela otroštvo in našla svoj prostor pod soncem in ki so jo podprle že številne 'odrasle' organizacije (med katerimi ne smemo pozabiti tudi televizije), bi zaslužila pozornost vse javnosti – seveda, če bo nadaljevala tako, kakor si je postavila svoje cilje.«